

Л і т е р а т у р а :

1. Ковальчук В. В. Основи наукових досліджень / В. В. Ковальчук, Л. М. Моїсєєв. – К., 2004. – 208 с.
2. Панченко О. І. Мовна компресія в письмовій комунікації: навч. посіб. / О. І. Панченко. – Дніпропетровськ: Вид-во ДДУ, 1995. – 68 с.
3. Справочник библиографа / науч. ред. А. Н. Ванеев, В. А. Минкина. – СПб.: Профессия, 2002. – С. 332–335.

Панченко Е. И. Лингвистическое обоснование аннотирования текста автореферата.

В статье рассматриваются сжатые тексты, которые служат для ознакомления с научными исследованиями, в частности аннотация к автореферату. Проанализированы основные компоненты текста аннотации и этапы ее создания. Выделены основные лингвистические категории, типичные для текста аннотации.

Ключевые слова: сжатый текст, автореферат, аннотация, грамматическая категория.

Panchenko E. I. Linguistic basis of abstract text summary.

The article deals with short texts that serve to get acquainted with scientific research, in particular to the abstract. Analyzed the main components of the text summary are analyzed, as well as the stages of its creation. The basic linguistic categories, typical for text summaries are defined.

Key words: compressed text, abstract, summary, grammatical category.

Пясецька А., Блюменталь І.
Лодзинський університет, Інститут русистики

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ ФРАЗЕОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК (СТРУКТУРА, ЗМІСТ, ПЕРСПЕКТИВИ)

У статті розглядається структура, зміст та перспективи Польсько-українського фразеологічного словника, який є першою спробою конфронтації фразеології польської та української мов. Автори представляють основні принципи будови Словника та перекладу фразеологічних пар.

Ключові слова: лексикографія, фразеологія, слов'янські мови.

Метою Польсько-українського фразеологічного словника був вибір з доступних лексикографічних джерел польських фразеологізмів та кореляція їх з відповідними українськими. Словник містить активні одиниці двох мов, які не мають архаїчного характеру. Автори вирішили зафіксувати тільки тотожні з точки зору значення фразеологічні вирази. Певні різниці в аспекті семантичної еквівалентності проявляються тільки в випадку багатозначності. Це відбувається, коли одиниці польською мовою відповідає українська багатозначна одиниця (і навпаки). Абсолютно обов'язковою,

однак, була семантична кореляція фразеологічних одиниць на рівні принаймні одного значення.

На сьогоднішній день не існує лексикографічних праць, які б поєднували фразеологію польської та української мов. Існують, натомість, словники, які описують фразеологічні одиниці інших слов'янських мов, наприклад, російської і польської (*Słownik frazeologiczny rosyjsko-polski*, *Wielki słownik polsko-rosyjski i rosyjsko-polski* (Karolak 1998; Lukszyn 1998), російської та української (Російсько-український словник сталих виразів (Вирган, Пилинська 2000), Українсько-російський і російсько-український тлумачний фразеологічний словник (Олійник, Сидоренко 1991), чеської і польської (*Wielki czesko-polski słownik frazeologiczny*, *Słownik frazeologiczny czesko-polski* (Orłóś 2010; Pietrak-Meiser 1993), білоруської та польської (*Słownik frazeologiczny białorusko-polski*) (Aksamitow, Czurak 2000).

Лексикографічні джерела

Словник містить близько 1200 пар фразеологічних одиниць. Під час опису цих стійких словосполучень автори використали лексикографічний матеріал з наступних словників: *Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami* (Kłosińska, Sobol, Stankiewicz 2005); *Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego* (Müldner-Nieckowski 2003); *Popularny słownik frazeologiczny* (Głowińska 2001), *Wielki słownik rosyjsko-polski* (Mirowicz A., Dulewicz I, Grek-Pabis I., Maryniakowa I. 2008), *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny* (Zgółkowa 1994–2005); *Słownik porównań* (Bańko 2004), *Nowa księga przysłów i wyrażań przysłowiowych polskich* (Krzyżanowski 1969–1972), а також Фразеологічний словник української мови (Білоноженко, Винник 1999), Фразеологічний словник української мови (Ужченко, Ужченко 1998), Словник фразеологічних синонімів (Коломієць, Регушевський 1988), Українські приказки, прислів'я і таке інше (Номис вид. 2003), Великий тлумачний словник сучасної української мови (Бусел 2001).

Дефініції

Значення фразеологізмів були зачерпнуті з доступних лексикографічних джерел, які однозначно і прозоро вияснюють семантику сучасних фразеологічних одиниць. Автори інтуїтивно вносили необхідні поправки, уточнення та розширення там, де це було потрібно. Часом створювали описи значень самотійно, передусім в випадку прислів'їв. Новаторською і одночасно важкою справою була кореляція польських та українських фразеологізмів на рівні одного (спільного) значення. Найчастіше фразеологічні словники використовують тлумачення фразеологізмів за допомогою описових конструкцій. Принципом Польсько-українського фразеологічного словника було використання в рамках мовних пар виключно фразеологізмів. Таким чином автори свідомо втратили можливість презентації цілого діапазону значень фразеологізмів, але отримали

можливість показати багатство та різноманітність постійних мовних та текстових одиниць, їх наявність в понятійних рамках обидвох мов, часто при використанні різної образності та лексичної структури. Завдяки цьому Словник може використовуватися в обидві сторони: польсько-українську і українсько-польську.

Предмет опису та його характеристика

Автори Словника включили до його корпусу як класичні ідіоми, які являють собою ядро фразеологічних одиниць кожної мови, так і прислів'я, приказки та крилаті вирази. Таке рішення було прийнято з метою показати багатство та різноманітність актуальних в обидвох мовах образних основ. При виборі фразеологізмів вирішальною була образність, своєрідна динаміка внутрішньої форми, яка на думку авторів свідчить про цінність та мовну красу фразеологічних виразів. Дуже часто образні основи в польській та українській мовах цілком або частково відрізняються одна від одної. Це являється винятково цікавим аспектом досліджень.

Фразеологію можна розуміти у вузькому та широкому значенні. Прихильники вузького розуміння фразеології включають до її корпусу виключно ідіоми. Широке розуміння фразеології дозволяє розуміти під поняттям фразеологізму всі відтворювальні одиниці, які відзначаються стабільним характером семантично-синтаксичних зв'язків між їх компонентами. Таке розуміння фразеології дозволило авторам Словника включити у його склад одиниці, які поєднує відтворюваність та функціонування в мові в постійній, практично незмінній формі.

У зв'язку з вищезгаданим, в корпус Словника увійшли як ідіоми, що відрізняються між собою лексичним складом, так і такі, що характеризуються подібним лексичним складом. Їх значення не можна винести за рами складової частини. На відміну від прислів'їв, вони являють собою частину речення і відповідають некотрим частинам мови (іменникам, дієсловом, прислівникам, числівникам).

Приклади ідіом з однаковим лексичним складом:

***Kto nie w ciemie bity* – Не в тім'я битий *xmo*;**

***Szukać wczorajszego dnia* – Шукати вчорашнього дня;**

***Nie mieć wszystkich w domu* – Не мати усіх дома;**

***Grać pierwsze skrzypce* – Першу скрипку грати;**

***Kupować kota w worku* – Купувати kota в мішку.**

Приклади ідіом з різним компонентним складом:

***Gryźć kamienie* – Класти зуби на полицю;**

***Mieć pieniędzy jak lodu* – Мати грошей як сміття;**

***Mucha nie siada* – Комар носа не підточить;**

***Pluć sobie w brodę* – Кусати <собі> лікті;**

Wiercić komu dziurę w brzuchu – Душу виймати з кого.

Значна частина корпусу Словника – це короткі, стійкі та часто ритмізовані вислови з дидактичним ухилом, тобто прислів'я. Вони передають узагальнену думку та являють собою закінчені речення.

Приклади прислів'їв з однаковим компонентним складом:

Nie miała baba kłopotu, kupiła sobie prosię – Не мала баба клопоту – купила порося;

Nie czyń drugiemu, co tobie niemiło – Не роби нікому того, що тобі не мило;

Gdzie diabeł nie może, tam babę pośle – Де чорт не зможе, туди бабу пошле;

Nie taki diabeł straszny, jak go malują – Не такий чорт страшний, як його малюють;

Jedna jaskółka nie czyni wiosny – Одна ластівка весни не робить;

Niedaleko pada jabłko od jabłoni – Яблуко від яблуні недалеко падає.

Приклади прислів'їв з різним компонентним складом:

Gdzie kucharek sześć, tam nie ma co jeść – Де багато няньок, там дитя каліка;

Szkoda czasu i atlasu – Для такої забави шкода й світла світити;

Czekaj tatka latka <aż kobyłę wilki (wilcy) zjedzą> – Ждали, ждали, та й жданки розгубили;

Jak Kuba Bogu, tak Bóg Kubie – Як гукаєш, так і відгукується;

Nieszczęścia chodzą po ludziach – Усяка людина своє лихо має.

Характерною частиною корпусу є також різноманітні стійкі порівняння. Наприклад:

– порівняння, які відіграють роль прикметників:

Głupi jak but <z lewej nogi>; głupi jak noga stołowa (jak stołowe nogi) – Дурний як <сосновий> пень (як довбня, як колода, як кіл у плоті);

Biedny jak mysz kościelna – Бідний як церковна миша;

Zdrowy jak byk (koń, ryba, rydz) – Здоровий як бик (бугай, кінь, риба);

Pijany jak bela (jak świnia, w trupa) – П'яний, як ніч (як чіп, як квач, як хлющ, як хлюща, як дим).

– порівняння, які відіграють роль дієслів:

Znać kogo, co jak <swoje> pięć palców – Знати кого, що як свої п'ять пальців; знати кого, що як свою долоню;

Wyglądać jak zmokła kura – Виглядати, як (наче, ніби) мокра курка;
Bawić się jak kot z myszką (myszą) – Гратися, як кіт <з> мишею;
Patrzeć jak sroka w gnat (w kość) – Дивитися, як сорока на <голу>
кістку.

– порівняння, які відіграють роль прислівників:

Jak rak świśnie a ryba piśnie – Як (коли, доки, поки) рак свисне; як бабак свисне; як п'явка крикне;

Jak groch (grochem) o ścianę – Як (мов, ніби) об стіну (об стінку) горохом;

Jak na dłoni – Як (мов, ніби) на долоні.

Автори Словника виділили також специфічну, з генетичної точки зору, групу крилатих виразів. Ці одиниці мають характер як типових фразеологічних словосполучень, так і повних закінчених речень. Їх вирізняє своєрідна свіжість та специфіка переказу думки. Особливістю крилатих виразів є їх індивідуальна приналежність до конкретної мови. Авторам вдалося зібрати групу, так званих, інтернаціональних крилатих виразів. Завдяки широкому використанню у звичайних життєвих ситуаціях, без зв'язку з конкретним народом або його філософією, такі інтернаціональні крилаті вирази функціонують в багатьох мовах і допомагають влучно виражати думки. В Словнику знаходяться цитати і афоризми з Біблії, давньогрецької міфології, літературних творів, філософських трактатів та казок. Маючи повну свідомість того, що частина дослідників не включає крилаті вирази до фразеології, автори Словника, які керувалися правилом відтворення, включили їх до новоствореного лексикону.

Приклади крилатих виразів та їх джерело:

Męki Tantala – Танталові муки (Давньогрецька міфологія);

Nie samym chlebem człowiek żyje – Не хлібом єдиним (Біблія);

Cel uświęca środki – Мета виправдовує способи (думка, яку зустрічаємо в утворах Н. Макіавелі, Г. Бузенбаума, Б. Паскаля);

Burza w szklance wody – Буря в склянці води (Р. де Монтескью);

Kropła draży skałę – Вода і камінь довбає (з творів Овідія);

Wiele hałasu o nic – Багато галасу знічев'я (назва п'єси В. Шекспіра);

Murzyn zrobił swoje, Murzyn może odejść – Мавр зробив своє діло, мавр може іти <собі> (цитата з драми Й. Ф. Шиллера);

Brzydkie kaczątko – Гидке каченя (назва казки Г. Х. Андерсена).

Характеристика словникової статті

Під поняттям конститутивного елементу ми розуміємо компонент, який має вирішальний вплив на значення цілої фразеологічної сполуки. Фразеологізми подаються тільки один раз власне під таким компонентом. Заголовні слова розміщені у словнику за алфавітним порядком у межах кожної літери: на початку класичні ідіоми або постійні порівняння, потім прислів'я (з позначенням *przysł.* польською мовою і позначенням присл. українською мовою), а наприкінці – крилаті слова (з позначенням *skrzydl.* польською мовою і крил. українською мовою). Наприклад:

Pies

<Як> pies ogrodnika “o kimś, kto nie pozwala nikomu z czegoś korzystać, mimo że sam tego nie używa lub nie będzie miał z tego pożytku” – <Як> собака (пес) на сні.

Ni pies, ni wydra <coś na kształt świdra> “o czymś nieokreślonym, nie wiadomo jakim” – Ні риба ні м'ясо.

Potrzebny jak psu piąta noga “zupełnie niepotrzebny” – Потрібний як псові п'ята нога.

Psu na budę “o czymś, co nie jest nic warte, nie przyda się, nie zda się na nic” – Собаці (псові, псу, кобилі) під хвіст

Tu jest pies pogrzebany “tu tkwi sedno sprawy, w tym tkwi problem” – <Ось> де <в чому (тут)> собака заритий.

Wierny jak pies “bezgranicznie oddany, przywiązany, lojalny” – Як (мов, немов) вірний собака.

Wieszać psy na kim “obmawiać, oczerniać, szkalować kogoś” – Вішати <всіх> собак на кого.

Zejść na psy “o stanie czegoś: pogorszyć się, podupaść” – Зійти (перевестися) на пси.

przysł. **Nie dla psa kielbasa <nie dla kota sadło>** “ktoś na coś nie zasługuje” – *присл.* Не для пса ковбаса, не для кицьки сало.

przysł. **Nie złapie pies zająca jak za dwoma goni** “próby jednoczesnego załatwienia kilku spraw jednocześnie zawsze zawodzą” – *присл.* За двома зайцями поженешся – жодного не впіймаєш.

przysł. **Pies sam kości nie ogryzie i drugiemu nie da** “o kimś, kto sam z czegoś nie skorzysta i innym też nie pozwoli” – *присл.* І сам не гам, і другому не дам.

Koń

Koń by się uśmieł “o czymś nieudanym, absurdalnym, bezsensownym” – Й кінь би <з того> сміявся.

Znać się jak lyse konie “znać się bardzo dobrze” – Знатися як лисі коні.

przysł. **Konia kuja, a żaba nogę podstawia** “o kimś, kto stwarza pozory, że uczestniczy w ważnej pracy wykonywanej przez kogoś innego” – Коваль коня кує, а жаба й собі ногу дає (наставляє); куди кінь з копитом, туди й жаба з хвостом.

przysł. **Koń ma cztery nogi i też się potknie** “nie ma ludzi nieomylnych, każdy może zrobić coś złe” – *присл.* Кінь на чотирьох та й то спотикається.

Принципове значення під час укладання словникової статті мала компонентна відмінність фразеологічних зворотів. В більшості випадків заголовні слова з польської частини Словника містять один фразеологізм. Часом однак в одному заголовному слові польською мовою знаходяться кілька одиниць із зближеною образністю. В такому випадку польська частина Словника має більш розбудований характер. Наприклад:

Karta

Kłaść (położyć, wyłożyć) karty na stół; odkrywać (odsłaniać, odkryć, odsłonić) karty; grać (zagrać) w odkryte (otwarte) karty – Викладати (викласти) свої карти *кому*; розкривати (розкрити) свої карти перед *ким, кому*.

Język

Brać (wziąć) *kogo* na języki; ostrzyć na *kim* język; obnosić *kogo* na językach – Мити (перемити) кісточки *кому*; перемивати (перетирати) на зубах *кого*.

Grosz

Kto jest bez grosza; kto nie ma grosza przy duszy; kto groszem nie śmierdzi – <Ні, ані> копійки (гроша) нема (немає) за душею у *кого*.

Автори розширили пари фразеологізмів синонімічними одиницями. Це викликало значне збільшення цілого корпусу Словника, але також дозволило показати багатство фразеологічних систем та їх семантичну різноманітність. У зв'язку з вищевказаним, можна ствердити, що Словник додатково виконує функцію лексикону синонімів. Фразеологізми польською мовою створюють спільні заголовні слова тоді, коли їх характеризує однакова образність. Натомість українські фразеологічні одиниці добиралися в синонімічні ряди, які різнилися за кількістю компонентів, образністю та структурною будовою. Поєднує їх ідентичність лексичного значення. Наприклад:

Kłać

Kto klnie w żywy kamień – Лається на всі заставки *хто*; лається, аж гай гуде *хто*.

Król

Za <czasów> króla Świeczka – За царя Гороха <як людей було трохи>; за царя Тимка (Панька) <як земля була тонка>; за царя Хмеля <як людей була жменя>.

Bóg

Jak Kuba Bogu, tak Bóg Kubie – Як гукаєш (гукнеш), так і відгукується (відгукнеться); як стукне, так і грюкне.

Pan

Jaki pan, taki kram – Який пан, такий жупан; який піп, така й парафія (такі й парафіяни); який пастух, така й череда.

В словниковій статті застосовано два види дужок. Перший з них, це, так звана, кругла дужка. В цих дужках знаходяться як граматичні, так і лексичні варіативні елементи. Наприклад:

Budować (stawiać) zamki na lodzie (na piasku) – Будувати повітряні (надхмарні) замки;

Trzymać język za zębami (na wodzy, na uwięzi) – Держати (тримати) язик (язика) за зубами (на прив'язі, на заціпці, на зашморзі);

Wrzucić (wrzucić) kamień (kamyk, kamyczek) do czyjego ogródka – Камінці кидати (закидати, шпурляти, кинути) до чийого городу (у чий город);

Bez kija ani przystap; nie podchodź (nie przystap) bez kija – Без палиці (без бука) і не підступай (ані приступ).

Другий тип дужок це, так звані, дужки гострі, в яких знаходяться факультативні елементи. Наприклад:

Wyć komu kamieniem <młyńskim> u szyi – Висіти на шиї у кого;

Kiszki komu marsza grają – Кишки грають <марш> у кого;

Koń by się uśmieł – Й кінь би <з того> сміявся;

Ani na krok – Ні на <один> крок.

Серед одиниць, які входять у склад Словника можна виділити розширені і звужені форми. Розширені форми в більшості випадків це фразеологізми українською мовою. Часом це форми необов'язкові. Наприклад:

Figa z makiem <z pasternakiem> – Дуля з маком;

Co kraj, to obyczaj – Що край – то звичай, що сторона – то новина;

Przyjdzie koza do woza – Прийде коза до воза та й скаже бе (ме);

Na dwoje babka wróżyła – Надвоє баба ворожила <або вмре, або буде жива>;

Moja chata z kraja – Моя хата скраю <нічого не знаю>;

Nie święci garnki lepią – Не святі горшки ліплять <а такі ж люди, як ми, грішні>.

Частина фразеологізмів містить елементи, зазначені курсивом. Це займенники, в місце яких (в залежності від контексту) необхідно вставити іменник, особовий займенник або прислівник). Місця зазначені курсивом є обов'язковими і свідчать про правильне вживання фразеологізму в письмовому тексті або усному мовленні. Наприклад:

Kto <jest> mocny (obrotny) w języku (gębie) – Язык добре почеплений (причеплений, прив'язаний, привішений) у кого;

Czyja gwiazda gaśnie – Кого слава никне (падає); кого день вечоріє;

Komu usuwa się grunt (ziemia) spod nóg; komu chwieje się grunt pod nogami – Земля (грунт) вислизає з-під ніг у кого;

Być komu kamieniem <młyńskim> u szyi – Висіти на шиї у кого.

У зібраному матеріалі виділено невелику групу польських багатозначних одиниць, які мають два або більше значень. Кожний польський фразеологізм посідає дефініцію. Метою авторів був пошук сучасних, широковживаних і активних з точки зору комунікації польських фразеологізмів, та їх повна семантично-прагматична кореляція з відповідними українськими фразеологізмами на рівні одного із значень. Українські фразеологічні одиниці не змінювалися та не “підстроювалися” авторами до їх польських еквівалентів.

Приклад словникової статті:

Niebo

Pod gołym niebem “nie pod dachem, na powietrzu, na nieosłoniętej przestrzeni” – Під голим небом.

przysł. **Wielki do nieba, a głupi jak trzeba** “o kimś wysokim, ale bardzo głupim” – *присл.* Великий до неба, а дурний як не треба.

skrzydl. **Być w siódmym niebie** “z jakiegoś powodu czuć się szczęśliwym, bardzo się cieszyć” – *крил.* Бути (почувати себе) на сьомому небі; бути (почувати себе) щасливим аж до неба.

Принципи перекладу

З будовою словникової статті стисло поєднується спосіб перекладу польських фразеологічних одиниць на українську мову. Польські фразеологізми перекладалися за допомогою українських фразеологічних зворотів. В випадку польських багатозначних фразеологізмів був застосований метод фразеологічного перекладу основного значення. Це означає, що автори брали під увагу перше значення фразеологізму, яке

подається у польських фразеологічних словниках і шукали його відповідників у фразеологічних лексиконах українською мовою. Можна припустити, що переклад кожного значення фразеологізму польською мовою за допомогою українських фразеологізмів є неможливим. Переклад цілого діапазону значень можливий є тільки за допомогою не-фразеологізмів.

Індекси

В склад Словника входять два індекси. Кожний з індексів містить фразеологізми польською або українською мовою. Індекси являють собою своєрідний ключ, який полегшує працю із Словником та ілюструє місце фразеологізмів у Словнику.

Приклад індексу польських фразеологізмів:

Brać się (wziąć się, zebrać się) w garść (w karby) – patrz: **Garść**

Figa z makiem <z pasternakiem> – patrz: **Figa**

Jechać na gapę – patrz: **Gapa**

Nie święci garnki lepia – patrz: **Garnek**

Potrzebny jak dziura w moście – patrz: **Dziura**

Stać *komu* kością (ością) w gardle – patrz: **Gardło**

Szukać wczorajszego dnia – patrz: **Dzień**

Widziały gały, co brały – patrz: **Gała**

Приклад індексу українських фразеологізмів:

Бачили очі, що купували <їжте, аж повилазьте> – див.: **Gała**

Брати (взяти) себе в руки – див.: **Garść**

Дуля з маком – див.: **Figa**

Їхати зайцем – див.: **Gapa**

Не святі горшки ліплять <а такі ж люди, як ми, грішні> – див.: **Garnek**

Треба (потрібен), як діра в (на) мості – див.: **Dziura**

Стати кісткою в горлі (поперек горла) *кому* – див.: **Gardło**

Шукати вчорашнього дня – див.: **Dzień**

Загальна характеристика лексикографічного матеріалу

Словник містить активні в обох мовах фразеологізми, які не мають архаїчного характеру. Це живі, барвисті, образні одиниці, що надають мовленню колорит та зміцнюють зміст комунікативної інформації. Зібрані фразеологічні звороти, вживані в різних життєвих ситуаціях, свідчать про високу культуру мовця. Фразеологізми, які ввійшли у словник, мають у своєму складі цікаві, відповідні різним фрагментам оточуючого нас світу, екстралінгвістичні елементи: фауна, соматика, назви рослин, назви одягу та

його елементів, назви їжі та напоїв, числа, монетарна система, надприродні сили та Бог.

З формальної точки зору фразеологізми в обидвох мовах діляться на повні і неповні.

Повні фразеологізми мають ідентичний компонентний склад і однакову структурну будову. Наприклад:

***Kto nie w ciemię bity* – Не в тім'я битий *xmo*;**
***Chodząca encyklopedia* – Ходяча енциклопедія;**
***Jak na dłoni* – Як на долоні;**
***Nie mieć wszystkich w domu* – Не мати усіх дома;**
***Szukać wczorajszego dnia* – Шукати вчорашнього дня;**
***Pomoże jak umarłemu kadzidło* – Поможє, як мертвому кадило;**
***Znać się jak łyse konie* – Знатися як лисі коні.**

Неповними бувають еквіваленти як лексичні, так і граматичні. Такі фразеологізми можуть відрізнятися образністю, але завжди це семантично тотожні одиниці.

Лексичні різниці виникають з застосування в польській та українській мовах синонімічних лексем. Це явище є нечастим і охоплює стилістичну синонімію, коли один з синонімів має нейтральний характер і можна його властиве вважати домінантою в синонімічному ряді, а другий, натомість, належить до розмовної лексики. Наприклад: *gały* – очі (*Widziały gały, co brały* – Бачили очі, що купували), *łapa* – рука (*Dać komu po łapach* – Дати по руках кому; *Wpaść w czyje ręce* – Пійматися в лапи кому), *nogi* – копита (*Kuty na cztery nogi* – Кований на всі чотири копита), *łeb* – голова (*Mieć łeb <na karku>* – Мати голову <на плечах, на в'язах>).

В зібраному матеріалі було виділено пару фразеологізмів, компоненти яких мають антонімічну залежність: *Nie wylewać za kołnierz* – Заливати за комір. Однакове семантичне значення однак спирається на двох різних образах. Частина компонентів фразеологізмів з даної пари є ідентичною з точки зору її семантики ((*kołnierz* – комір), вербально ж частини цієї пари являються антонімічними (*nie wylewać* – заливати).

Цікавим явищем є також гіперо-гіпонімічні стосунки між компонентами фразеологізмів. Наприклад: *buty* – чоботи (*Wchodzić komu z butami do duszy* – Лізти з чобітьми в душу *чию, кому*; *Lizać czyje, komu buty* – Лизати чоботи кому, у кого), *kości* – *zebra* (*Porachować kości komu* – Полічити ребра кому), *ptasi* – курячий (*Ptasi mózdzek* – Курячий мозок).

Рідкими, але наявними є також метонімічні стосунки поміж компонентами, наприклад, *głowa* – розум (*Ruszyć głową* – Розкинути

розумом), głowa – мозок (Łamać sobie głowę <nad czym> – Сушити (морочити) <собі> голову (мозок) над чим).

Найбільш поширеною формою стосунків між компонентами фразеологізмів, розглянутих у Словнику, є їх приналежність до одного тематичного класу. Наприклад, в класі зооніми знаходяться фразеологізми Jak rak świśnie a ryba piśnie – Як (коли, доки, поки) рак свисне; як бабак свисне; як п'явка крикне; Uściąć komara – Придавити комара; Chodzić jak <koń> w kieracie – Робити (працювати) як <чорний, той> віл <у ярмі> і т.д.

Внески та перспективи

Польсько-український словник заповнює вільне місце серед словників, які конфронтують фразеологію цих слов'янських мов. Автори лічать, що словник буде використовуватися перекладачами, журналістами, студентами та учнями, а також любителями української мови і культури в Польщі та польської мови і культури в Україні.

Словник має запобігати дослівному калькуванню з польської мови на українську та навпаки. Може він також бути джерелом для наукових досліджень, пов'язаних з моделюванням мовної картини світу або аналізу унікальних лексичних елементів, характерних для понятійних сіток польського та українського лексикону. Зібраний матеріал можна використати під час синтаксичних, стилістичних, структуральних та прагматичних розвідок в обидвох слов'янських мовах.

Перспективою досліджень авторів є створення Словника, який містив би польський та український ілюстраційний матеріал. Його джерелом буде сучасна література та публіцистика, а також мова засобів масової інформації.

Л і т е р а т у р а :

1. *Aksamitow A.* Słownik frazeologiczny białorusko-polski / A. Aksamitow, M. Czurak. – Warszawa : PAN Inst.Sław./SOW, 2000. – 260 s.
2. *Bańko M.* Słownik porównań / M. Bańko. – Warszawa : PWN, 2004. – 266 s.
3. *Głowińska K.* Popularny słownik frazeologiczny : [red. nauk. T. Piotrowski] / K. Głowińska. – Warszawa : Wilga, 2001. – 790 s.
4. *Karolak S.* Słownik frazeologiczny rosyjsko-polski / S. Karolak. – Warszawa : Energeia, 1998. – 2316 s.
5. *Kłosińska A.* Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami / A. Kłosińska, E. Sobol, A. Stankiewicz. – Warszawa : PWN, 2005. – 852 s.
6. *Mirowicz A.* Wielki słownik rosyjsko-polski / A. Mirowicz, I. Dulewicz, I. Grek-Pabis, I. Maryniakowa. – Warszawa : Wiedza Powszechna, 2008. – 1662 s.
7. *Müldner-Nieckowski P.* Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego / P. Müldner-Nieckowski. – Warszawa : Świat Książki, 2003. – 1088 s.
8. Nowa księga przysłów i wyrażeń przysłowiowych polskich : w oparciu o dzieło Samuela Adalberga opracował Zespół Redakcyjny pod kierunkiem Juliana

- Krzyżanowskiego : [red. J. Krzyżanowski]. – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1969. – 3042 s.
9. *Pietrak-Meiser H.* Słownik frazeologiczny czesko-polski / H. Pietrak-Meiser. – Lublin : Redakcja Wydawnictw KUL, 1993. – 380 s.
 10. *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny* : [red. H. Zgólkowa]. – Poznań : Kurpisz, 1994–2005. – t. 1–50.
 11. *Skorupka S.* Słownik frazeologiczny języka polskiego / S. Skorupka. – Warszawa : Wiedza Powszechna, 1967–1968. – 1693.
 12. *Wielki czesko-polski słownik frazeologiczny* : [red. T. Orłoś]. – Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2010. – 774 s.
 13. *Wielki słownik polsko-rosyjski i rosyjsko-polski* : [red. J. Lukszyn]. – Warszawa : Harald G. Dictionaries, 1998. – 1001 s.
 14. *Білоноженко В. М.* Фразеологічний словник української мови / В. М. Білоноженко., В. О. Винник. – К. : Наукова думка, 1999. – 980 с.
 15. *Бусел В. Т.* Великий тлумачний словник сучасної української мови / В. Т. Бусел. – Київ-Ірпінь : Перун, 2001. – 1426 с.
 16. *Вирган І. О.* Російсько-український словник сталих виразів / І. О. Вирган, М. М. Пилинська. – Х. : Прапор, 2000. – 863 с.
 17. *Коломієць М. П.* Словник фразеологічних синонімів / М. П. Коломієць, Є. С. Регушевський. – К. : Рад. школа, 1988. – 198 с.
 18. *Номис М. Т.* Українські приказки, прислів'я і таке інше / М. Т. Номис. – К. : Либідь, 2003. – 352 с.
 19. *Олійник І. С.* Українсько-російський і російсько-український тлумачний фразеологічний словник / І. С. Олійник, М. М. Сидоренко. – К. : Рад. школа, 1991. – 400 с.
 20. *Ужченко В. Д.* Фразеологічний словник української мови / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К. : Освіта, 1998. – 224 с.

Пясецка А., Блюменталь И. Польско-украинский фразеологический словарь (структура, содержание и перспективы).

На сьогоднішній день не існує лексикографічних робіт, присвячених фразеології польського і українського мов. Наукова розробка, яка є предметом цієї статті, містить активні, не архаїчні одиниці фразеологічного мовлення кожного з названих мов. Автори польсько-українського фразеологічного словника включили в його корпус як класичні ідиомати, які представляють ядро лексикографічного матеріалу в кожній мові, так і прислів'я і приказки. Таке рішення було прийнято в зв'язі з бажанням авторів представити багатство і різноманітність актуальних, в розглянутих мовах образних основ, завдяки яким виникають внутрішні форми фразеологізмів в широкому розумінні. Основним принципом вибору фразеологічних одиниць була образність, своєрідна динаміка внутрішньої форми, яка, на думку авторів, є ключовим елементом фразеологічних оборотів. Вступні дослідження лексикографічного матеріалу показують, що дуже часто образність, в розглянутих слов'янських мовах, в цілому або частково не збігається. Автори розширили фразеологічні пари синонімічними одиницями. Це дозволило значно збільшити корпус словника, а також підкреслити багатство фразеологічних систем і їх семантичне різноманітність. В зв'язі з вищесказаним, словник буде виконувати також додаткову функцію словника синонімів. Польсько-український словник фразеологізмів включає в себе два індекси. Кожен індекс містить фразеологізми одного з розглянутих мов, т.е. польські і українські

фразеологические единицы. Индексы будут играть роль своеобразного ключа, который поможет каждому пользователю словаря. Индексы будут понятно и просто иллюстрировать размещение единиц в словаре.

Ключевые слова: лексикография, фразеология, славянские языки.

Piasecka A., Blumental I. Polish-Ukrainian Dictionary of Phraseology (structure, content, perspectives).

As of today, we experiencing the lack of lexicographical works that confront the phraseology of Polish and Ukrainian languages. The subject of this article will include the study of units active in both languages, lacking the outdated features. The authors of the Polish-Ukrainian phraseological dictionary are planning to include either classical idioms, representing the core of the entire set of phraseological units for each language, as well as proverbs and sayings. This solution is motivated by desire to showcase the richness and diversity of the basic image-makers serving as internal forms of stabilized units in both languages. The essential point for choosing relevant idioms will be pictoriality, specific dynamics of internal forms. It marks, following the authors logic, the attractiveness of phraseological links. Preliminary studies showcase that very often basic images in confronting Slavic languages are totally dissimilar to each other, or at least partially different from each other. The authors wish to extend idioms pairs to separate synonymous units. This will cause the significant expansion of the whole edition, but also contribute to the wealth of phraseology systems, their semantic range. Therefore, with such an assumption the planned Dictionary will additionally served as a dictionary of synonyms. Will be stocked in the two indexes. Each index will contain phraseological idioms from one of the described languages, respectively - Polish units and Ukrainian units. Indexes will be a kind of key streamline in the Dictionary usage. The arrangement of compounds will be illustrated in a transparent manner in the Dictionary.

Key words: lexicology, phraseology, Slavic languages.